

Adalékok Felvinczi György életéhez

A költő és színműíró, de eredeti szándéka szerint unitárius papnak készülő Felvinczi György neve ismert mind Kolozsváron, mind a magyar művelődéstörténetben. A Kolozsvárt megverselő költőt,² később a város egyik szolgabíróját és prokurátorát az erdélyi színháztörténet is számontartja. Életéről szóló első forrásainkat az unitárius kollégium legfontosabb eseményeit őrző Fasciculusokban találjuk meg. De megemlékezett róla Kénosi Tőzsér János és Uzoni Fosztó István is az erdélyi unitárius egyház történetéről írott monumentális művükben, az iskola seniorai sorában.³

Minden bizonnyal árva gyermekként nevelkedett, születési helye után Felvinci,⁴ Vinci néven emlegetik a források. Születésének pontos idejét nem ismerjük. Feltehetően valamikor a 17. század negyvenes éveiben jött világra. Talán Tordán kezdte meg tanulmányait, majd Kolozsvárott folytatta. A kéziratos Fasciculus Rerum Scholasticarum II. kötete szerint 1664. augusztus 23-án kezdte el tanulmányait, vagyis kezdett frekvenciálni,⁵ majd október 4-én felvették a noviciusok közé.⁶ A kollégium 16–17. századi tanrendje a hagyományos háromszintű oktatást követte. Kovács Sándor az unitárius lelkészképzésről írott tanulmányában Gál Kelemen nyomán felsorolta a különféle csoportokat és osztályo-

¹ Nagy Norbert (1999, Marosvásárhely) a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának ötödéves hallgatója. A most közölt részlet egy hosszabb dolgozat része, amely az Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencián harmadik helyezést ért el. Elérhetősége: nagynorbert99@yahoo.com.

² HERPEI János, „Kolozsvári utcák Felvinczi György versében”, in *Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez III.*, szerk. KESERŰ Bálint (Budapest, Szeged: Kosuth Nyomda, 1971), 523–534.

³ KÉNOSI Tőzsér János, UZONI Fosztó István, *Az erdélyi unitárius egyház története II.*, ford. MÁRKOS Albert, bev. és a fordítást a latin eredetivel egybevetette és kiegészítette BALÁZS Mihály, s. a. r. HOFFMANN Gizella, KOVÁCS Sándor, MOLNÁR B. Lehel, *Az Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltárának és Nagykönyvtárának kiadványai 4/2* (Kolozsvár: Erdélyi Unitárius Egyház, 2009).

⁴ *Magyar művelődéstörténeti lexikon III.*, szerk. KŐSZEGHY Péter (Budapest: Balassi Kiadó, 2005), 63. Továbbiakban: MAMŰL III.

⁵ *Fasciculus Rerum Scholasticarum II.*, 202. (Kézirat a Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Gyűjtőlevéltárában, a továbbiakban Fasc. II.)

⁶ Uo. 203.

kat. Eszerint a kezdők, a rudimentaristák és parvisták az írás-olvasást, a vallás alapjait és a latin nyelv első elemeit sajátították el. Tanítójuk a kollaborátor volt, aki rendszerint a felsőbb éves diákok közül került ki. A középső fokozathoz tartoztak az etimologisták, szintaxisták és poéták, akik a latin grammatika, retorika és poétika elemeivel ismerkedtek, tanítójuk a kollaborátor és a lektorok. „A harmadik csoport tagjai közül kerültek ki a papi pályára készülő tógások és a világi hivatást választó szekundánsok, akik logikát, dialektikát, metafizikát, teológiát, héber és görög nyelvet tanultak a rektortól és a lektoroktól.”⁷

A harmadik csoport tagjait első évben noviciusnak nevezték, a második évben már a veteránus megnevezéssel illeték őket.⁸ A frekventálás tulajdonképpen a tógás diákok közé való felvételt jelentette, amely hat hétig tartott. Gál Kelemen iskolatörténete alapján vázoljuk röviden, hogy mit jelentett a frekventáció.

A diákok külsejére nézve pontosan meghatározott egyenruha és hajviselet volt elrendelve. A frekventáció tulajdonképpen egy belső felkészülési folyamat volt, amelyben a diák magába szállva előkészült az egyházi szolgálatra úgy, hogy lassan lemondott minden hiúságról. Csak azok számára volt kötelező a frekventálás, akik egyházi szolgálatba akartak lépni. Akik nem lelkésznek készültek, azok mentesek voltak a frekventálás alól, őket secundanusoknak nevezték, és a tógátusoktól különböző törvényeik voltak.⁹ A teljes napot kitöltő egyenruhában való tanulás, és a napi két templomlátogatással eltöltött hat hét után az új diáknak vizsgázni kellett a teljes diák- és a tanári kar színe előtt. Ha ez sikerült, akkor felvételt nyert a deáki társaságba (societas togata), ha nem, akkor meg kellett ismételnie ezt az időszakot.¹⁰

Felvinczi 1668. március 21-én Árkosi Sámuel nevű diáktársa után lett exaktor, azaz ellenőr.¹¹ Exactori, vagyis alfőnöki tisztséget egyszerre hárman töltötték be a kollégiumban. Egyik a magyar, másik a szász diákok, harmadik a secundanusok részéről. Feladatkörükhöz tartozott a mulasztások nyilvántartása, a szolgák felügyelete, az iskolából hazamenők és visszajövők nyilvántartása.

⁷ Kovács Sándor, „Mutatis mutandis. Unitárius lelkészképzés Kolozsvárott”, *Református Szemle* 112., 1. sz. (2019): 49–61., 49.

⁸ *Fejezetek a Kolozsvári Unitárius Kollégium történetéből*, szerk. GAAL György (Kolozsvár: Erdélyi Unitárius Egyház, 2007), 101.

⁹ *Fejezetek...*, szerk. GAAL, 102.

¹⁰ GÁL Kelemen, *A kolozsvári unitárius kollégium története (1568–1900) II.* (Kolozsvár: Minerva Irodalmi és Nyomdai Intézet, 1935), 21.

¹¹ Fasc. II., 244.

1669. május 1-én Felvinczi tanítónak (rektornak) ment Torockóra.¹² A Kénosiék egyháztörténete alapján íródott tanulmányok Felvinczi torockói rektorságát az Árkosi Dániel rektorsága után teszik. Azonban Árkosi Dániel tulajdonképpen Felvinczi után, 1671 májusában lett a torockói iskola rektora. Szinyeyi József a magyar írók életéről és munkáikról írott művében helyesen rögzíti, hogy Felvinczi 1671. május 1-ig maradt Torockón.¹³ A torockói iskola matriculái valószínűleg elvesztek, de a Kolozsvárott őrzött Fasciculosokban az áll, hogy 1672. február 3-ától Kolozsvárott a szintaxisták kollaborátora, azaz tanítója lett.¹⁴ Május 27-én a diákok főnökének, seniornak választották.

A senior, vagy más néven iskolafőnök szerepe rendkívül fontos volt, mert jóformán segédigazgatónak tekinthető. Ő volt a diákság pénztárnoka, ő kötött szerződéseket, és ő folytatott pereket. Gaal György szerint e tisztség viselője, akár egy *tribunus plebis*, minden oldalról védte az ifúság érdekeit. Megválasztása kizárólag a tanárok előtt történt, azonban a diákság szavazattöbbségével. Jövedelme is nagyobb lehetett, mivel minden adomány, pénz 1/15-ét ő kapta. Jogai mellett kötelességei is voltak, amelyek közé tartozott pl. az iskolai rend és fegyelem megtartása.¹⁵ Bár kis mértékben ugyan, de a senioroktól is függött, hogy miket jegyeznek fel a fasciculosokba. A cantatiók, temetések, frekventációk, jövedelmek bejegyzése és elosztása azonban kivétel nélkül kimaradhatatlan elemei a seniori évkönyveknek.

Az életrajzát bemutató források előszeretettel időznek Felvinczi szerelmi kalandjánál, és részletesen elbeszélnek az a sikamlós epizódot, ami 1672-ben az unitárius kollégium falai között zajlott. A források kivétel nélkül Kénosi–Uzoni elbeszélését követik, ezt ismétli el Jakab Elek, és ezt írta le legutóbb a *Korunk* hasábjain a színháztörténeti számban Páll-Szabó Ferenc is, aki azonban a történet forrását soha nem látta.

A Kénosi–Uzoni-egyháztörténet első kötetében olvassuk azt, hogy Felvinczi „menyecskés legény volt”.¹⁶ Jakab Elek unitárius történetíró is innen merít, ami-

¹² Fasc. II., 253.

¹³ SZINYEI József, *A magyar írók élete és munkái* (Budapest: Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatal, 1900).

¹⁴ Fasc. II., 280.

¹⁵ *Fejezetek...*, szerk. GAAL, 105–106.

¹⁶ KÉNOSI Tózsér János, UZONI Fosztó István, *Az erdélyi unitárius egyház története I.*, ford. MÁRKOS Albert, bev. és a fordítást a latin eredetivel egybevetette és kiegészítette BALÁZS Mihály, s. a. r. HOFFMANN Gizella, KOVÁCS Sándor, MOLNÁR B. Lehel, *Az Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltárának és Nagykönyvtárának kiadványai 4/1.* (Kolozsvár: Erdélyi Unitárius Egyház, 2005), 492.

kor ő is „menyecskés legénynek” nevezi Felvinczit,¹⁷ de találkozunk később a „nők után bolonduló” senior megnevezéssel is.¹⁸ Utolsó seniori bejegyzése az iskola Fasciculusában 1673. ápr. 12-ről való.¹⁹

A szerelmi kaland eseményeit Kénosi a következőképpen örökítette meg:

„1672. május 27-től 1673. április 11-ig szeniori hivatalt viselt a kolozsvári kollégiumban. Említett időpontban, késő este, egy parázna nőszemélyt vitt be az iskolába. Ezért bilincsbe verték, de a bilincset kővel lekalapálta. Ekkor kezére béklyót raktak, s virradtig az iskolafőnök lakásán őrizték. Reggel összeült az iskola díszes tanácsa: Szentiváni Dániel igazgató, ki egyszersmind az eklézsia első papja is volt, továbbá a legelőkelőbb városi tanácsosok és az iskola pártfogó urai, hogy ítélik meg.”²⁰

A Fasciculus valamivel részletesebben adja elő az eseményeket.²¹ Az unitáriusok kolozsvári iskolájában történt szörnyűséges esetet örök emlékezetre azért jegyezte le a senior, hogy ehhez hasonlóval a tanuló ifjúság lehetőleg magát meg ne fertőzze: „Vinczi György, ennek az iskolának szeniora, nem tudom, mi és milyen gonosz lélektől vezérelve, valami nyilvános kurvát (scortum) késő este bevitt az iskolába, és vele egy helyen, amelyet biztonságosabbnak vélt, elrejtőzött. Hogy mi egyebet csinált vele, ha paráználodott-e, vagy sem, senki sem tudja kétségtelenül, csak ő maga és az ő elméje.”²² Miután elrejtette a prostituáltat (a latin eredetiben a jegyzőkönyv kurvát ír!), Felvinczi felment a dolgozószobájába, és kevéssel később, amikor lefeküdni ment, látták őt a diákok, sőt azt is, hogy aludt. Ezzel a cselekedetével azonban nem nyugtatta meg mindenkinek a lelkét, tudniillik valaki(k) titokban meglesték őt, amikor lejött szobájából.

A senior ugyanis, amikor úgy ítélte meg, hogy már mindenki az ágyában alszik, lejött, hogy a prostituáltat előhossa a rejtékhelyéről, és az iskola kerítésén keresztül elbocsássa. Az iskola falai között elrejtett szeretőjéhez visszaosonó seniort néhányan meglesték, és nem nézték el bűnét. A leskelődők megakadá-

¹⁷ JAKAB Elek, *Kolozsvár története III.* (Budapest: Szabad kir. Kolozsvár város Közönsége, 1888), 56.

¹⁸ FERENCZI, „Adatok az iskolai színjáték...”, 77.

¹⁹ VARGA Imre, „Vándorlantsként halt-e meg Felvinczi?”, *Irodalomtörténeti Közlemények* 66., 4. sz. (1962): 474.

²⁰ KÉNOSI Tőzsér, UZONI Fosztó, *Az erdélyi unitárius egyház története I.*, 492.

²¹ Itt köszönöm meg Pap György tanár úrnak a szöveg elolvasásában és fordításában nyújtott segítségét.

²² Fasc. II., 294–295.; Szentpáli N. Ferenc, *Felvinczi György, Pápai Páriz Ferenc és Tótfalusi Kis Miklós versei*, Régi Magyar Költők Tára XVII. század, 13., főszerk. KLANICZAY Tibor, JANKOVICS József, szerk. STOLL Béla, s. a. r. VARGA Imre (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1988), 574. (A továbbiakban: RMKT XVII/13.)

lyozták tervét, és az ügy a rektor és a tanács elé került. Összeült az iskola tanácsa és a paráználkodó seniort börtönbe csukták.

Az események további elbeszélése megegyezik a Kénosiék által közölt variánszal, azzal a kiegészítéssel, hogy Kénosiéknál az idősíkok összecúsztak, a torockói tanítóságra a Fasciculus szerint korábban került sor.

„Ügy akarták először, hogy a városi börtönbe csukják, de később megelégedtek azzal, hogy a főnök lakása alatt lévő iskolai tömlöcbe zárják. Azalatt, míg a tanácskozás folyt, az intézeti szolgálói egy cserjésből vesszőket készítettek elő, hogy kicsapás esetén legyen mivel megfenyíteni. Azonban az ítélet úgy hangzott, hogy félévet töltsön megbilincselve őrizet nélkül az iskolai tömlöcben. Ez idő letele után, vagy ha engedelmességet fogad, s hibáját megbánja, még hamarabb is, tisztességben szabadon bocsátassék. Ellenkező esetben megvesszőzve kicsapatassék. Erre a kemény ítéletre a forróvérű fiatalember valamelyest lecsillapodott, s két hét és négy nap elteltével a börtönben erősen fogadkozott, hogy megjavul. Ígért fűt-fát, csak kegyelmezzen meg neki az előjáróság. Késznek mutatkozott kimenni akár papnak, akár iskolarektornak, ahová parancsolják. Kérte, hogy ha e kívánságát nem teljesítik is, tegyenek meg bár annyit, hogy az ítéletet változtassák meg, s bocsássák szabadon. Hogy ezt azonnal meg nem kapta, a heves vérű ifjúnak ismét fejébe futott a vér, egy baltát kerített, bilincset leverte, a szoba ajtaját kitörte, és május 15-ére virradólag a kerítésen át kiszökött a városba. Később azonban megbánta bűnét, ismét keresztényi életre adta magát, s Árkosi Dániel után elnyerte a torockói iskola igazgatói hivatalát. Mindezt bővebben lehet látni a kolozsvári iskola anyakönyvében.”²³

A Fasciculus elbeszélése kínál még számunka néhány aprónak tűnő, mégis fontos információt. A tárgyalás első napján kiderült ugyanis, hogy az a bizonyos nőszemély a férjétől elkülönülve élt. A szöveg alapján talán az sem zárható ki, hogy a hölgy és Felvinczi között már hosszabb ideje tartott a viszony, és ez vezetett az elkülönüléshez.²⁴ A Fasciculusban azt olvassuk, hogy Felvinczit szökése után gyakran látták még a nő társaságában.

Varga Imre azt állítja, hogy a szerelmi kalandja miatt kicsapott Felvinczi végleg szakított azzal a gondolattal, hogy az unitárius egyház szolgálatában álljon. Szerinte nemcsak az egyházi szolgálattal szakított, hanem vallást is váltott, és refomátussá lett. Állítását arra alapozta, hogy Benkő József *Transsilvania*

²³ KÉNOSI TÖZSÉR, UZONI FOSZTÓ, *Az erdélyi unitárius... I.*, 492.

²⁴ Fasc. II., 295.

specialis c. munkájában Felvinczit nem az unitáriusok, hanem a reformátusok közt tárgyalja, noha külön fejezetet szentelt az unitárius íróknak.²⁵

Felvinczi valószínűleg unitárius maradt, hipotézisünket igazolja az, hogy 1676-ban Kövendi János kolozsvári centumpáter megrendelésére lemásolja Szenci Molnár zsoltárait. A kézirat jelenleg az Akadémiai Könyvtárban van, jelzete MsU. 995. Kövendi János volt a megrendelője az 1679. augusztus 5-én befejezett ún. Kövendi-kódexnek is.²⁶ Ez Thordai János és Bogáthi Fazakas Miklós zsoltárait tartalmazza.²⁷ Jelzetük MsU. 1381/A-B. Ugyanő másolta Thordai János zsoltárait, ez az ún. Kanyaró-kódex, keletkezése 1676–1679 közé tehető.²⁸ Neki tulajdonítják azt az unitárius graduált is, ami Kelemen Lajos közvetítésével került az Erdélyi Múzeum-Egyesület könyvtárába, amely jelenleg a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár különgyűjteménye, jelzete Mss. 1269. Ezzel nem ér véget a Felvinczi által másolt zsoltárok és graduálok története, mert az 1692-es és az 1788-as vizitációs jegyzőkönyv szerint a tordai ekléziában „vagyon egy psalterium, melyet írt Vinczi György”. Az 1788-as jegyzőkönyv szerint a psalteriumban Thordai és Bogáthi zsoltárai voltak. A fentiek alapján talán feltételezhető, hogy Felvinczi a kollégiumból való kicsapatása után zsoltár- és graduálmásolással kereste kenyerét. Ez nemcsak gondos kézírásáról árulkodik, hanem kiváló zenei műveltségéről is, hiszen a kottákat is pontosan lemásolta.

Unitárius voltát igazolják azok a válóperek is, amelyekre Kovács Sándor hívta fel a figyelmet, és amelyek eleddig ismeretlenek voltak a kutatók előtt.

Felvinczi házaselete éppoly kalandos, mint egész életútja. Haláláig három válóperről találunk adatot az unitárius egyház főtanácsi jegyzőkönyveiben (Protocollum Partiale Consistorium). Az, hogy a válásokat mindhárom esetben az unitárius papi szék mondja ki, egyértelműen jelzi, hogy Felvinczi haláláig unitárius maradt. Az egyházi ítélszék ugyanis csak saját felekezetének tagjai felett mondhatott ki ítéletet. Felvinczit pedig éppenséggel háromszor választották el az unitáriusok jogrendje szerint.

Először Varga Erzsóktól választották el 1691. február 28-án, ezt eképpen örökíti meg a jegyzőkönyv:

²⁵ VARGA Imre, „Fejezet a 17. századi polgári irodalom történetéből (Felvinczi György), *Irodalomtörténeti Közlemények* 64., 1. sz. (1960): 51–65., 60.

²⁶ SZABÓ T. Attila, „Adatok Felvinczi György életéhez és irodalmi munkásságához”, *Irodalomtörténeti Közlemények* 43., 1. sz. (1933): 141–145., 142.

²⁷ RMKT. XVII/13., 576.

²⁸ SZABÓ T. Attila, *Kézírtos énekeskönyveink és verses kézirataink a XVI–XIX. században* (Zilah, 1934), 79.

„Eodem die. VINCZI GYÖRGYNÉ VARGA ERZSÓK, egerbegyi, prokurátorának konstituálja VADKERTI JÁNOST.

Az A. exmissziót kívánván, úgymint VINCZI GYÖRGY uram, exmittáltatik, cum omnibus circumstantiis bizonyítsa meg az propozícóban feltételezett punktumokat. Similiter az asszony, az inkta is doceáljon feleletéről.

Deliberatum in causa GEORGIJ FELVINCZI et conjugis suae ELIZABETHAE VARGA. Anno 1691. die 28. Februarii.

N<y>ilván konstál az bizonságokból, hogy FELVINCZI GYÖRGYNÉ VARGA ERZSÓK rend felett gyakorta ivutt, vendégeskedett, táncolt és csókolodott gyanús személyekkel házasságnak igazsága és tisztasága ellen mind Szováton, mind pedig Kolozsváratt Szentpéterben, sőt HAYZLER generálné²⁹ itlétiben is holmi szolgál- és béreslegényekkel szer- és rend felett nyájaskodott, éccakáknak idein azokkal ura hon nem létiben dorbézlott, táncolt, és azokat annyira admittálta magához, hogy az gravis cirkumstanciákra nézve, az mint viselte magát azokhoz és azok is hozzája, nem perszvadeálhatja az igaz ítéletű ember magánál, hogy az aktuális tisztátalanságtól is üres lehetett volna, sőt némelyek nyelvek vallásából is kitetszik, hogy vele egynéhány ízben is paráználkodott, melyre nézve, minthogy ő, úgymint az asszony ura ellen semmi oly gravist nem produkálhatott, az mely igen sokat ponderálhatna, azért tetszett az Szent Konzisztóriumnak, hogy ez asszonytól, úgymint ki az házasságnak tisztaságát meg nem tartotta, divorciáltassék ura, FELVINCZI GYÖRGY és ad secunda volta transzmittáltassék, az asszony pedig mint olyan putridum membrum ligában hagyattassék.”³⁰

A következő felesége Halász Mária volt, akitől 1694-ben választották el. A következőket olvashatjuk a jegyzőkönyvben a Felvinczit érintő 1694. június 8-i végzéséről:

„Anno 1694. die 31. Junii nobilis d. Georgius Vinczi procuratorem constituit semetipsum. I. par petit, conjunx scilicet domini Georgii Vinczi Maria Halasz, ratione relatoriarum et conceditur.

²⁹ Donat Johann Heißler von Heitersheim feleségéről, Barbara Maria Gräfin von Rotthalról van szó.

³⁰ A *Kolozs-Dobokai Unitárius Egyházkör Partialis és Főtanácsi Jegyzőkönyve* (a továbbiakban KDUEkP&FkJK) II. (1606–1693), 267–268. Kézirat a Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Gyűjtőlevéltárában. Szigeti Molnár Dávid átírása, itt is köszönetet mondunk azért, hogy megjelenés előtt álló – *Konzisztórium protokollum II. 1606–1693* – könyvből a hivatkozott részt rendelkezésünkre bocsátotta és a jegyzőkönyv nehezen értelmezhető részeinek kibetűzésében önzetlenül segített.

Anno 1694. die 8. Junii Sedes Judiciaria celebrata in domo parochiali. Vinczi György uram protestál felesége ellen, hogy az exmisszió és párkérés post tempus engedtetett meg.

Deliberatum in causa nobilis Georgii Vinczi et conjugis suae Mariae Halász.

Noha ez Vinci (!) György aktor nem volna méltó, hogy feleségétől divorciáltatná, minthogy gyakorta megintetvén házasságbeli jó rendnek elkövetésire, hogy magát korigálván, jó és tisztességbeli személyt vegyen és magát is composite viselje, de böcsületes emberek tanácsát kontemnálnván, se egyszer, se másszor composite nem házasodott. Mindazáltal minthogy igen súlyos és terhes circumstanciák vadnak az exhibitáiban, melyek feleségének gyakorta való **paráz-
naságát** tisztátalanságát importálják mind Szakal Ádám uram házában való nímettel, mind pedig az Posgai uram házában lakott tisztel, sőt egyebekkel is, úgyhogy nyilván konstál, hogy az házasságbeli tisztaságot felesége meg nem tartotta. Azért divorciálja ugyan feleségétől Vinci (!) György uramot, de minthogy maga is nem szintén pure és innocenter viselte magát, hanem feleségével együtt ött-ivutt, törvényközben³¹ is, és annak felette meg is békéltet volna feleségével, ha utána járt volna, non obstante eo, hogy tudta feleségének **impurítását** fogyatkozását. Azért ő is 12 forint pónán marad, és annak felette ligában marad usque ad beneplacitum Consistorii, és akkor is tudva legyen őkegyelménél, hogy ha böcsületes emberek tanácsa ellen akar házasodni és impura vagy szuszpícióban forgó személyt véssen, ha ilyen kázusa obtingál, többé kauzája nem asszumáltatik. Az asszony is ligában hagyatik.”³²

Jól látható, hogy mindkét feleségtől való elvásztás után az asszonyok ligában hagyattak, ami annyit jelent, hogy nem házasodhattak újra, amíg az ítélszék úgy nem határoz.

Felvinczinek 1705-ben is volt egy válópere. Az 1696-os bécsi utazásának leírásakor arról vall, hogy hátrahagyta három gyermekét Kolozsvárott, ő pedig várandós nejével ment Bécsbe a császárhoz. Feltételezzük tehát, hogy az első három gyermeke, akikről azonban nem tudunk sokat, az első két feleségétől, Varga Erzsóktól és Halász Máriától született. A bécsi útra pedig a harmadik felesége, Takács Anna kísérté el, akitől 1705-ben szintén elvált. 1705. május 22-én a következő végzés született:

„Deliberatum in causa nobilis viri domini Georgii Vinczi contra et adversus uxorem suam fugitivam simulque adulteram in Partiali Consistorio Claudio-poliutano a. 1705. die 22 Maji, Annam Takács scilicet.

³¹ Azaz a válóper lefolyásának ideje alatt is.

³² KDUEkP&Fkjk III. (1694–1780), 11.

Nyilván konstálván az exhibitákból, hogy Takáts Anna, Vinczi György atyánkfia felesége hűtetlenül elhadda urát, Vinczi Györgyöt, és más latorral ment el, mégpedig más országban, úgymint Havasalföldiben szöktenek, kivel proterve [szemérmetlenül] társalkodott itt is Kolozsvárra, sőt kommerciuma is volt véle, gyermeke is esett tőle. Azért eo ipso divorciálja az Szent Konzisztórium Vinczi Györgyöt tőle, úgymint infidelis és fidefraga desertrixtől [szökevény] és házasságnak tisztaságát meg nem tartó adulterától, és ötet, úgymint megemlített Vinczi György uramot ad ulteriora vota transzmittálja, feltéven mindazáltal ezt, hogy ezután legyen cautusabb [óvatosabb] és ne vegyen valami útravalót³³ és szuszpícióban forgó személyt magának feleségül, hanem böcsületes és ökegyelme javát kívánó embereinek és jóakaróinak jóvállásokból, kommandációjokból házasodjék, ne szerezzon molesztiát az Papi Törvényszolgáltató Társaságnak.³⁴

Felvinczi György 1673-as szerelmi kalandjának és sikertelen házasságainak következménye az lett, hogy nem nyert egyházi hivatalt. Megélhetéséért különféle feladatokat és hivatalokat vállalt, másolói tevékenységéről fennebb szóltunk, tehetségét bizonyítja, hogy nemcsak másolt, hanem maga is különféle verseket szerzett. Korai irodalmi próbálkozásain érezhető az unitárius kollégium hatása.

I. Lipót császár udvarában talán latintolmácsként működött, és különböző komédiák és versek kiadásával tartotta fenn magát. Nem tudjuk, mennyi időt töltött a császári udvarban, hogy pontosan mikor tért haza Bécsből. A Lipóttól kapott kiváltságlevél nem hozott nagy változást életében, a császár ugyan jóváhagyta a színjátékok előadhatása iránti kérelmét, de ez sem a Felvinczi, sem a magyar színjátszás történetében nem jelentett jelentős változást.³⁵ Nincs adatunk arról, hogy bármilyen hivatásos színtársulat szerveződött volna Felvinczi Kolozsvárra érkezése után. A jobb sorsra érdemes ember Kolozsvár szolgabírája volt, 1715 márciusa után halhatott meg.

³³ A szó nehezen kiolvasható az eredeti szövegben. Azért döntöttünk az „útravalót” kifejezés mellett, mert úgy gondoljuk, hogy ennek jelentése: „ne vegyen valami kúrvát”.

³⁴ *Protocolium Partiale Consistorium III. 1694–1780*, 34.

³⁵ SZABÓ Lajos, „A kolozsvári magyar színjátszás”, in *A kolozsvári nemzeti színház évkönyve 1941/42–1942/43. színiévad*, szerk. SZABÓ Lajos (Kolozsvár: Kolozsvári Nemzeti Színház Igazgatósága, 1943), 7.